

Evaluatie stand van edelhert, damhert en wild zwijn in de provincie Utrecht Periode 2012 - 2013

1 Inleiding

Provinciale Staten hebben in januari 2012 ingestemd met beleid voor edelhert, damhert en wild zwijn in de provincie Utrecht. Essentie van dit beleid is dat er voor wild zwijn en damhert een nul-stand wordt nagestreefd. Alleen in het gebied Plantage Willem III / Remmerdensche Heide wordt ruimte geboden voor een beheersbare groep damherten. Voor het edelhert zullen op plaatsen waar daarvoor voldoende mogelijkheden zijn kleine groepen kunnen voorkomen. Deze groepen zullen beheerd worden om de dichtheid laag te houden. Er zal monitoring en evaluatie plaatsvinden die de basis vormen voor flankerend beleid om risico's en negatieve effecten van edelherten te beperken. Tijdens de behandeling van de beleidsnota is toegezegd om iedere twee jaren een evaluatie van het beleid aan Provinciale Staten voor te leggen. Deze nota vormt de eerste evaluatie en bestrijkt de jaren 2012 en 2013.

2 Werkwijze

Informatie over verspreiding en aantallen van beschermde diersoorten die een dreiging voor schade kunnen vormen, wordt onder auspiciën van de Faunabeheereenheid jaarlijks verzameld. Dat gebeurt tijdens de jaarlijkse faunatellingen. Voor damherten gebeurt dat al sinds 2005. Registratie van aantallen en verspreiding van wild zwijn en edelhert zullen met ingang van 2014 onderdeel uitmaken van deze telling.

Daarnaast vindt er monitoring door de provincie plaats. Tijdens deze monitoring wordt de aanwezigheid van bedreigde en indicatieve planten- en diersoorten geïnventariseerd in de provincie Utrecht. De onderzoekers die het veldwerk uitvoeren zijn sinds 2012 geïnstrueerd om ook aanwezigheid van edelhert, damhert en wild zwijn te registreren.

In de Nationale Databank Flora en Fauna worden gevalideerde waarnemingen van plant- en diersoorten beheerd. Daar in zitten naast systematische verzamelde gegevens ook losse waarnemingen van edelhert, damhert en wild zwijn.

In het Faunaregistratiesysteem waarin het gebruik van provinciale ontheffingen wordt geregistreerd bestaat de mogelijkheid om waarnemingen van soorten in te voeren, ook als er geen beheer heeft plaats gevonden. Bovenstaande bronnen zijn alle benut om een overzicht te verkrijgen van de aanwezigheid en talrijkheid van edelhert, damhert en wild zwijn in de provincie Utrecht. Ze geven bij elkaar voldoende inzicht in de aanwezigheid en verspreiding van deze hoefdieren.

Voor schadegegevens is gebruik gemaakt van een overzicht van schadegevallen in de provincie Utrecht dat begin november 2013 door het Faunafonds beschikbaar is gesteld.

In het Faunaregistratiesysteem wordt afschot van soorten waarvoor ontheffingen beschikbaar zijn geregistreerd. De Stichting Valwild Utrecht draagt zorg voor aangereden en gevonden in het wild levende dieren in de provincie Utrecht door middel van deskundige vrijwilligers die, op adequate wijze, zorgen voor het zonodig uit hun lijden helpen van aangetroffen dieren. De stichting houdt hiervan een registratie bij. Hoewel het hier voornamelijk om reeën gaat wordt de stichting ook benaderd als het om edelhert, damhert of wild zwijn gaat.

Het faunaregistratiesysteem en het gegevensbestand van de Stichting Valwild Utrecht zijn gebruikt om inzicht te krijgen in de aantallen dieren die aan de populatie zijn onttrokken. Dieren die op een natuurlijke manier gestorven zijn zullen echter bij deze registraties onvolledig in beeld zijn. Ze blijven in het veld vaak onopgemerkt en zullen door de activiteiten van aaseters uiteindelijk niet meer zichtbaar zijn.

3 Ontheffingen

In de evaluatieperiode waren de volgende ontheffingen beschikbaar:

Ontheffing ter voorkoming van belangrijke schade op landgoed Prattenburg met betrekking tot het damhert (geldig tot 1 november 2012).

Ontheffing voor het reduceren van de stand van het damhert in de hele provincie op basis van het provinciale beleid (geldig vanaf 11 december 2012).

Ontheffing voor het reduceren van de stand van het wild zwijn in de hele provincie op basis van het provinciale beleid (geldig vanaf 3 april 2012).

4 Resultaten

Bij de drie hoefdiersoorten wordt telkens een korte omschrijving gegeven van de aanwezigheid en schadebeeld voorafgaand aan de geëvalueerde periode en vervolgens tijdens de geëvalueerde periode (1 januari 2012 tot 1 januari 2014).

4.1 Edelhert

In de periode 2007 tot en met 2010 waren er edelherten aanwezig in het Utrechtse deel van de Gelderse Vallei. Waarnemingen werden gedaan in de omgeving van Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude. Het maximale aantal dat werd waargenomen bedroeg drie. De laatste waarneming is van 7 juli 2010. Er is geen edelhertenschade door het Faunafonds, samenhangend met deze dieren in de provincie Utrecht getaxeerd.

Periode 2012 tot 2014

In de geëvalueerde periode zijn geen edelherten in de provincie Utrecht waargenomen. De meest nabij gelegen locatie met edelhertenwaarnemingen is de omgeving van Zwartebroek (Gelderland).

In de geëvalueerde periode is geen edelhertenschade door het faunafonds in de provincie Utrecht getaxeerd.

Conclusie edelhert

Edelherten komen nog niet voor in de provincie Utrecht.

4.2 Damhert

In 2000 werden er op de Plantage Willem III enkele damherten waargenomen. Na een trage aanwas nemen de aantallen sinds 2011 sneller toe. Er is in 2010 beperkte damhertenschade aan maïs door het Faunafonds getaxeerd. Nadien is er door het Faunafonds geen damhertenschade in Utrecht meer getaxeerd.

Periode 2012 tot 2014

In de geëvalueerde periode zijn er groepen damherten waargenomen in de omgeving van de Plantage Willem III en in het Langbroekergebied. In zowel de Lopikerwaard als in de Gelderse Vallei werd een enkel exemplaar gezien. In de geëvalueerde periode is geen damhertenschade door het Faunafonds in de provincie Utrecht getaxeerd.

In het Kromme Rijngebied gaat het om het gebied dat begrensd wordt door Goyerwetering, Sterkenburgerlaan, Langbroekerwetering en Langbroek. De aantallen die gemeld worden variëren van 3 tot 5. Ondanks de beschikbaarheid van een ontheffing om deze dieren te doden is daarvan nog geen gebruik gemaakt.

In het gebied Plantage Willem III / Remmerdensche Heide zijn er in 2013 66 damherten geteld op een moment dat er in de omgeving ook geteld werd en er daar geen damherten gezien zijn. Op de Plantage Willem III en in de omgeving zijn er in de geëvalueerde periode 12 damherten geschoten. Op basis van het Plan van Aanpak damherten Plantage Willem III en Remmerdensche Heide wordt gestreefd naar een voorjaarsstand van 50 damherten voor dit gebied. Buiten dit gebied geldt de nul-stand.

Conclusie damhert

Het is in de geëvalueerde periode gelukt om door middel van gericht beheer de aantallen damherten op en rond de Plantage Willem III te reduceren. Het zal tijdens volgende tellingen moeten blijken of de voorjaarsstreefstand voor de Plantage Willem III gerealiseerd wordt en of dit het realiseren van de nul-stand in de omgeving van de Plantage Willem III mogelijk maakt. Vooralsnog is er geen reden om het beleid voor dit gebied te wijzigen.

In het Langbroekergebied loopt een kleine groep damherten die mogelijk kan uitgroeien tot een probleem. De jachthouders beschikken over de mogelijkheid om dat te voorkomen en Gedeputeerde Staten kunnen indien de damherten hier niet verwijderd worden, een aanwijzingsbesluit nemen, waarbij aangewezen personen zonder toestemming van de grondgebruiker de stand van damherten kunnen reduceren. We zullen de grondgebruiker wijzen op deze mogelijkheid en hopen zo dat het inzetten van het middel aanwijzingsbesluit niet nodig is.

4.3 Wild zwijn

In de herfst van 2010 verschenen de eerste twee wilde zwijnen bij Rhenen. Schade veroorzaakt door wilde zwijnen in grasland werd door het Faunafonds getaxeerd (€ 694,-). Sindsdien zijn er geen schademeldingen meer geweest. Mogelijk dat er nog één van deze twee zwijnen wordt waargenomen in de Palmerswaard. In het Gelderse deel van de Gelderse Vallei worden ten noorden van Ede regelmatig wilde zwijnen waargenomen. Zwervende dieren worden incidenteel waargenomen in het Gelderse deel van het Binnenveld.

Periode 2012 tot 2014

In de geëvalueerde periode zijn er wilde zwijnen waargenomen in de bossen tussen de provinciale weg N416 en de bebouwde kom van Rhenen. En tevens in de Palmerswaard. Uit meldingen in het gebied blijkt het te gaan om één van twee zwijnen die sinds 2010 in het gebied rondlopen en twee groepen: een groep van dieren die in 2012 verschenen is en ook gedood is, en een die in 2013 verschenen en ook gedood is. Op deze twee groepen wordt hieronder kort in gegaan.

Voorjaar 2012

Op 26 maart 2012 wordt een groep wild zwijnen van zes a zeven stuks gemeld uit de omgeving van Rhenen. Uit latere meldingen blijkt het te gaan om een volwassen zwijn met zeven biggen. Het volwassen dier blijkt kort na de eerste melding verdwenen. Eind juni zijn 5 van de 6 overgebleven zwijnen op basis van ontheffing gedood. Als het gevolg van een klacht wordt de politie betrokken. Er is strafrechtelijk onderzoek ingesteld waarbij geconcludeerd werd:

1. Er heeft geen druk- of drijfjacht plaatsgehad.
2. De wilde zwijnen zijn vakkundig afgeschoten door middel van een zogenaamd bladschot (schot tussen de schouderbladen en het hart om onnodig lijden te voorkomen).

Er is correct gehandeld en geen sprake van een overtreding.

In 2012 is er door het Faunafonds geen wilde zwijnenschade in Utrecht getaxeerd.

Op 25 juni 2013 wordt er geklaagd over een wild zwijn dat schade aan een gazon in Rhenen heeft veroorzaakt en regelmatig de provinciale weg oversteeft ter hoogte van de Palmerswaard. Verondersteld werd dat het hier ging om een enkel zwijn dat vaker in het gebied gezien zou zijn. Later bleek in de omgeving een volwassen zwijn met 4 biggen regelmatig waargenomen te worden. Opmerkelijk was dat de dieren weinig schuwheid vertoonden en daardoor erg dicht in de buurt van mensen kwamen. Eind juli zijn deze zwijnen gedood.

Het is niet bekend hoe de wilde zwijnen die in 2013 in de omgeving van Rhenen aanwezig waren dit gebied bereikt hebben. Als het gevolg van het ontbreken van schuwheid is wel verondersteld dat het om losgelaten dieren zou gaan, maar daarvoor ontbreken verdere aanwijzingen.

In 2013 is er door het Faunafonds geen wilde zwijnenschade in Utrecht getaxeerd.

Conclusie ten aanzien van wild zwijn

In de geëvalueerde periode zijn twee keer groepen wilde zwijnen in de omgeving van Rhenen verschenen. Of deze dieren dit gebied op een natuurlijke manier bereikt hebben is niet zeker. Het is gelukt om deze dieren te doden en daarmee belangrijke schade te voorkomen. De waarnemingen van een enkel dier geeft aan dat de nulstand niet bereikt is.

5 Gevolgen voor beleid en uitvoering

Op basis van deze evaluatie kan geconcludeerd worden dat de afgegeven ontheffingen, gebaseerd op het provinciale beleid, het mogelijk hebben gemaakt om de stand van damhert en wild zwijn te beheren.

Het Utrechts Landschap en beheerders uit de omgeving hebben een aanvang gemaakt met het beperken van de stand van damherten op de Plantage Willem III. Uit een volgende evaluatie zal moeten blijken in hoeverre de doelstellingen, in stand houden van een groep damherten op de Plantage Willem III / Remmerdensche Heide zonder daarbij het realiseren van de nul-stand er buiten te frustreren, behaald kan worden. Vooralsnog zijn er geen redenen om daar aan te twijfelen.

Het realiseren van een nul-stand voor damherten in de provincie Utrecht buiten de Plantage Willem III is niet gerealiseerd. Afgezien van een enkel individueel damhert, is de aanwezigheid van enkele damherten in het Langbroekergebied zorgelijk. Op basis van de beschikbare ontheffing kan voorkomen worden dat dit groepje dieren de bron gaat vormen voor een slecht beheersbare en schadeveroorzakende groep damherten. Indien bij de volgende evaluatie blijkt dat dit groepje damherten nog niet verwijderd is zal overwogen worden om tot aanwijzing van personen te besluiten die zonder voorafgaande toestemming van de grondgebruiker de damhertenstand kunnen beperken. Indien er belangrijke schade of ernstig gevaar voor de verkeersveiligheid dreigt te ontstaan voor het moment van evaluatie kan daartoe eerder worden besloten.

Het beperken van de stand van wilde zwijnen is twee jaar achtereen door de jachtaktehouders op een doelmatige wijze uitgevoerd. Er zijn geen aanwijzingen dat bij het verschijnen van groepen wilde zwijnen dit in de toekomst niet zou gebeuren. Mocht bij een volgende evaluatie blijken dat het beperken van de stand niet lukt, dan zal ook hier een aanwijzingsbesluit overwogen worden. Indien er belangrijke schade of ernstig gevaar voor de verkeersveiligheid dreigt te ontstaan voor het moment van evaluatie kan daartoe eerder worden besloten.

Omdat edelherten in de evaluatieperiode niet zijn gesignaleerd is er nog geen ervaring opgedaan met de omgang en de beheersbaarheid van kleine aantallen edelherten in de provincie Utrecht.